

УДК 332:33:631.67

**ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЗРОШУВАНИХ ТА БОГАРНИХ
ЗЕМЕЛЬ В АГРОФІРМІ "ДРУЖБА НАРОДІВ" РЕСПУБЛІКИ КРИМ**

В.І.БЛАГОДАТНИЙ – д.е.н., професор,
В.В.МИРОНОВ – аспірант

Визначальним фактором розвитку сільського господарства у степових районах України є природні умови, в основі яких виділяються біокліматичний потенціал, родючість ґрунтів і несприятливий водний режим території. Це призводить до значної циклічності врожайності культур в окремі роки і неможливості ведення стійкого землеробства без ефективного використання штучного зрошення і оптимізації сполучення зрошуваних і богарних земель.

Досвід широкого використання поливних земель на півдні України, наукові дослідження та врожайність сільськогосподарських культур показують, що у степових районах півдня серед відомих прийомів, інтенсифікації землеробства альтернативи зрошенню немає.

Прикладом ефективного використання основного і додаткового зрошення є агрофірма "Дружба народів" Червоногвардійського району Республіки Крим.

Агрофірма "Дружба народів" – це крупне багатогалузеве підприємство, яке спеціалізується на виробництві зерна, молока, м'яса, з розвинутим садівництвом, виноградарством, овочівництвом та промисловою переробкою сільськогосподарської продукції.

На полях господарства працює 120 дощувальних машин, 30 пересувних та стаціонарних насосних станцій. Сороч мільйонів кубометрів дніпровської води кожний рік подається по меліоративній мережі, протяжність якої більш ніж 150 км. В єдину мережу зарегульовані канали (РК-5, РК-7, 2РК-7), трубопроводи та облицьовані ставки-накоплювачі, ємність яких складає 800 тис.м³. Машинний парк представлений широкозахватною дощувальною технікою "Кубань".

З 1969 року в господарстві використовують землі-"супутники". Кожний рік фізична площа, гектарополиви, водопостачання змінюються. Це пов'язано з кількістю води, яка поступає в господарство з Північно-Кримського каналу (табл.1).

За останні п'ять років фізична площа земель-"супутників" змінювалась мало, але в той самий час гектарополиви та водопостачання значно змінилося, тобто кількість поданої води за останні ро-

ки помітно зменшилось. Причина – незадовільне постачання господарства необхідними ресурсами.

Таблиця 1 – Полив прилеглих до основних систем зрошення земель-"супутників" в агрофірмі "Дружба народів"

Роки	Фізична площа, га	Гектарополиви, га	Водопостачання, млн. м ³
1993	2997	13608	11,0
1994	2188	9422	6,5
1995	1580	5496	4,2
1996	2953	6736	4,5
1997	2348	5298	2,9

На землях-"супутниках" вирощують такі культури: озиму пшеницю, озимий ячмінь, сою, насіння цукрового буряка, багаторічні трави минулих років, кукурудзу на зелений корм, однорічні трави на зелений корм, кукурудзу на зерно, овочі, цукровий буряк (табл.2)

Таблиця 2 – Використання земель-"супутників" в агрофірмі "Дружба народів"

	Роки					
	1996			1997		
	Площа, га	Урожайність, ц/га	Валовий збір, ц	Площа, га	Урожайність, ц/га	Валовий збір, ц
Озима пшениця	298	48,5	14453	640	35,0	22400
Озимий ячмінь	-	-	-	229	38,0	8702
Соя	-	-	-	43	20,0	860
Насіння цукрового буряка	-	-	-	20	6,0	120
Багаторічні трави минулих років	-	-	-	154	280,0	43120
Кукурудза на зелений корм	-	-	-	900	240,0	216000
Однорічні трави, зелений корм	-	-	-	382	150,0	57300
Кукурудза на зерно	63	81,8	5156	-	-	-
Овочі	17	649,0	11029	-	-	-
Цукрові буряки	15	201,0	3015	-	-	-

Використання земель-"супутників" дозволяє добитись підвищення урожайності сільськогосподарських культур на 50-70 відсотків. Так, урожайність озимої пшениці в 1997 році складає 35 ц/га, озимого ячменю – 38 ц/га, сої-20 ц/га, кукурудзи на з/к – 240 ц/га, в 1996 році урожайність кукурудзи на зерно досягла 81,8 ц/га, ово-

чей-649 ц/га, що значно вище показників урожайності богарних земель.

Таблиця 3 – Динаміка виробничих та економічних показників агрофірми "Дружба народів" Республіки Крим

Показники	Роки		
	1986-1990	1995	1998
Площа с.-г. угідь, га	14131	14143	15784
в т.ч. зрошуваних, га	4505	6505	6505
Рілля, га	10576	11338	12528
в т.ч. зрошуване, га	4254	6152	6152
Середня чисельність робітників, люд.	4181	3928	3118
Наявність переробних виробництв, од.:			
-консервний завод	1	1	1
-винзавод	1	1	1
-холодильники	4	6	6
Ємність холодильників, тис. т	10,2	10,7	10,7
Вартість основних засобів, млн. крб., грн.	108,9	-	198,2
Урожайність с.-г. культур, ц/га:			
-зернові	41,7	43,1	36,5
-соя	25,4	22,8	20,0
-овочі відкритого ґрунту	319,0	269,0	236,0
-картопля	153,0	90,0	168,0
-фрукти	96,0	70,0	68,0
Надій молока на фуражну корову ,кг	3988	3724	3580
Середньодобовий приріст великої рогатої худоби, кг	483	576	358
Середньодобовий приріст свиней, кг	370	342	281
Вихід телят на 100 корів	85,0	91,1	81,1
Вихід поросят на одну свиноматку	20,8	20,6	18,5
Затрати праці на одиницю продукції, люд.-год.:			
-зерно (без кукурудзи)	0,9	0,8	0,9
-кукурудза на зерно	1,2	0,6	1,2
овочі відкритого ґрунту	3,5	3,35	4,0
-молоко	4,7	4,4	5,5
-приріст великої рогатої худоби	7,5	15,5	20,9
-приріст свиней	12,8	30,7	25,2
Прибуток, млн. крб., грн.:			
-рослинництво	5,3	-	27,2
-тваринництво	11,5	-	14,7
Наявність грошей на поточних рахунках, млн. крб., грн.	84,5	-	18,0

За останні три роки в агрофірмі сільськогосподарські угіддя збільшились на 1641 га і склали 15784 га, відповідно рілля – на 1190 і 12528га. При цьому поливні землі займають значну питому вагу (більш 50% від сільськогосподарських угідь) і за період 1990-1998 рр. збільшились на 2 тис. га (табл.3).

Незважаючи на те, що за останній час середня чисельність робітників значно скоротилась, господарство забезпечує порівняльне високий рівень виробництва зерна, овочів, плодів, молока, м'яса, а також промислової продукції – плодоовочевих і м'ясних консервів і других видів продуктів харчування.

Технічний парк господарства дозволяє своєчасно виконувати технологічні прогреси в рослинництві, тваринництві, промислових виробництвах, а також сприяти розвитку індивідуального господарства робітників.

Взаємовідповідальність правління і трудового колективу агрофірми забезпечує взаємний інтерес в розвитку суспільного виробництва в напрямку ефективного використання наявного ресурсного потенціалу в складних теперішніх умовах.

Якщо зрівнювати виробничі і окремі економічні показники агрофірми і в середньому Червоногвардійського району, то вони значно різняться. Так, в 1998 році урожайність сільськогосподарських культур в агрофірмі склала: зернових – 36,5ц/га, овочевих – 236 ц/га, картоплі – 168 ц/га, тоді як по району відповідно: 23, 4, 67, 0, 101 ц/га.

Урожайність зернових культур на рівні 36-40 ц/га забезпечується організаційно-виробничими факторами, як розміщення їх на поливних землях, землях-"супутниках" і використання інтенсивних ресурсозберігаючих технологій вирощування. Значні коливання врожайності овочевих культур обумовлені багатьма факторами, серед яких найменш регульованим є природний, не дивлячись на використання поливних земель. На рівень їх урожайності відповідно впливає також їх видова структура, яка повинна забезпечити потребу консервного заводу в асортименті.

Оптимальне використання зрошуваних земель і земель-"супутників" забезпечує хорошу кормову базу для тваринництва. Так, надій на фуражну корову досягає 3600-3700 кг молока, тоді як по району цей показник становить на рівні 1700-1800 кг.

Аналогічно значно вищі показники в агрофірмі по середньодобовим приростам великої рогатої худоби, свиней, виходу телят на 100 корів, виходу поросят на одну свиноматку та по продуктивності праці (в людино-годинах на одиницю продукції).

Хороші виробничі показники на базі використання поливних земель забезпечили значний прибуток як по рослинництву, так і по тваринництву.

Оптимальне співвідношення зрошуваних і богарних земель, їх ефективне використання в агрофірмі "Дружба народів" навіть в цих кризових умовах економіки країни дозволяє мати високі виробничі показники, що сприяє рішенню найважливіших соціально-економічних проблем.

УДК: 631.115.7

МУНІЦИПАЛЬНА РЕФОРМА НА СЕЛІ – ШЛЯХ ДО РЕСУРСОЗБЕ- РЕЖЕННЯ І СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

В.І.БЛАГОДАТНИЙ – д.е.н., професор;
В.С.КОВАЛЬЧУК – пошукач;
І.А.МУХІНА – аспірант

Концепція і Програма переходу України до ринкової економіки базується на положеннях Декларації про державний суверенітет України та Закону України "Про економічну самостійність Української РСР", які створили необхідні передумови для забезпечення української політики з питань розвитку форм господарювання в агропромисловому комплексі. Будь-яка форма господарювання має свої складові частини – нові організаційні господарські формування, які різняться формами власності на засоби виробництва, організацією виробництва і праці, та виробленою продукцією.

Демократизація економічних відносин і децентралізація економічної влади можуть принести сільськогосподарським товаровиробникам не тільки нові стимули до праці, але й ще не відомі проблеми. Вони вимагають реформи як виробничих відносин, так і ринкової діяльності підприємств. Держава поступово залишає виконання цих функцій у сільському господарстві, таких, наприклад, як заготівля, збут і переробка сільськогосподарської продукції, забезпечення виробників матеріально-технічними засобами, надання технічних і технологічних послуг, створення і підтримка виробничої інфраструктури, тощо.

Що ж реально може компенсувати відхід держави від згаданих функцій? Найбільш ймовірно, що процес може розвиватися у двох напрямках – або нові, так звані, комерційні структури запропонують свої кабальні послуги, як це сталося в Голопристанському районі, або сільськогосподарські товаровиробники, незалежно від їхнього